

Любов Помиткіна
доктор психологічних наук, професор
Національний авіаційний університет
м. Київ (Україна)

МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЩОДО ЖИТТЄВОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Про що мріє кожна молода людина, ще перебуваючи в шкільному середовищі? Зазвичай про усілякі успіхи на життєвому шляху: про повний достаток і сімейний добробут, про успішну професійну кар'єру, про справжнє кохання, про повну матеріальну забезпеченість, і, наостанок, про здоров'я. Хоча на рахунок здоров'я необхідно сказати, що в юності про нього думають лише приблизно 30 % юнаків і дівчат, а інші 70 % сподіваються, що завжди будуть здоровими, молодими, щасливими... [5].

Як же надалі будуються плани й приймаються рішення щодо реалізації усього того, про що мріється? Якою мотивацією керуються молоді люди у досягненні власних бажань і хотінь? Перш за все, необхідно згадати, що загальна мотивація щодо власної самореалізації складається з багатьох мотивів і тому її справедливо називають полімотивацією. Погоджуємося, що полімотивація життєвої самореалізації – багатомірне, можливо, ієрархічне утворення, яка включає нестачу в чомусь, потім стимули, бажання, багато мотивів досягнення загальної мети [1].

Ми усі сподіваємося, що в вже в молодшому юнацькому віці, молоді особи загалом свідомі й самосвідомі й можуть адекватно вибудувати плани на життя та розставити ієрархію досягнення. Однак це не завжди так. Маючи багатолітній досвід роботи в вищих навчальних закладах, приходимо до висновку, що рівень самосвідомості юнаків і дівчат знаходиться на рівні нижче середнього. І лише 20-25% студентської молоді, знають чого хочуть, і які шляхи досягнення, тобто їх можна назвати самосвідомими. Інші 80% перебувають у стані так названого очікування, плывуть за течією й вірять, що хтось чи щось їм піднесе готові рішення про їх життєвий шлях.

Тому вважаємо за необхідне розробити алгоритм життєвого самовизначення, який може допомогти молоді "відкрити очі", "прокинутися" й розпочати власну життєву самореалізацію.

Передбачаємо, що перш за все, необхідно виділити мотиваційні чинники, які утворять загальну полімотивацію до включення у процес побудови власного щасливого буття. Також юнакам і дівчатам доречним буде знайомство з механізмами прийняття рішень від простих побутових до таких доленосних як щодо життєвого самовизначення.

Емпіричне дослідження показників основної спрямованості сучасної молоді (див. рис. 1) показало

Рис. 1. Розподіл показників соціально-психологічних установок студентської молоді в мотиваційній сфері.

недостатність сформованої мотивації на досягнення, що підтверджує недостатню готовність їх до праці, спрямованості на процес та бажання покращувати власні результати.

Як вказують дослідники, життєве самовизначення полягає в усвідомленні особистістю себе як суб'єкта активної діяльності в усіх напрямках людського життя, найбільш визначальним серед яких є професійне становлення, що передбачає:

1) самооцінку людиною власних індивідуально-психологічних якостей та зіставлення своїх можливостей з багатоплановими напрямками самореалізації в широкій палітрі Буття соціуму;

2) усвідомлення своєї ролі в системі соціальних відносин і своєї відповідальності за успішне виконання діяльності та реалізацію своїх здібностей;

3) саморегуляцію поведінки, спрямованої на досягнення поставленої мети.

Аналіз літературних джерел показує, що для успішного професійного самовизначення вчені радять розвивати в собі:

1) формування установки особистості на власну активність та самопізнання як основу професійного самовизначення;

2) ознайомлення зі світом професій, потребами ринку праці, правилами вибору професії;

3) забезпечення самопізнання та сформованості «образу Я» суб'єкта майбутньої професійної діяльності;

4) формування вміння зіставляти «образ Я» з вимогами професії до особистості та потребами ринку праці, створювати на цій основі професійний план і перевіряти його;

5) формування вміння аналізу різних видів професійної діяльності, враховуючи їх спорідненість за психологічними ознаками та схожістю вимог до людини;

6) створення умови для перевірки можливостей самореалізації у різних видах професійної діяльності шляхом організації професійних спроб;

7) забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості;

8) формування мотивації та психологічної готовності до зміни професії і переорієнтації на нову діяльність;

9) виховання корисних загальнолюдських та загально професійних якостей особистості [3].

Однак не менш важливими напрямками життєвої самореалізації є також вибір супутника життя, здійснення в сімейних стосунках, постійне загартовування власного організму, як запоруки успішного й щасливого майбутнього, здійснення власних планів і задумів упродовж особистісного й професійного зростання.

Закономірно, що процес прийняття рішень щодо життєвого самовизначення здійснюється в особистісному вимірі через актуалізацію певних психологічних механізмів, під якими у

загальному вигляді дослідники розуміють процес, сукупність дій і операцій, або ряд процесів, а також взаємодію структури та процесу.

Вчені наводять значну кількість психологічних механізмів, які забезпечують процес прийняття особистістю стратегічних життєвих рішень. Їх групування дозволяє розглядати прийняття життєвих рішень у загальному вигляді як складний особистісно детермінований процес, що актуалізує:

- ціннісно-мотиваційні (світогляд, мотиви, потреби, ідеали, смисли, цінності, переконання, принципи, інтереси),
- емоційно-почуттєві (емоції, почуття, афекти, бажання, прагнення),
- інтелектуальні (проблематизація, цілепокладання, продукування гіпотез, аргументація, вибір, антиципація, інтуїція) та
- вольові (сила волі: цілеспрямованість, принциповість, самостійність, ініціативність, витримка, рішучість, наполегливість, організованість, відповідальність) [4].

Зазначені психологічні механізми і призводить до життєвого самовизначення в усіх напрямках людського життя, спричиняють зменшення невизначеності вихідної ситуації вибору.

Надалі, спираючись на уточнені психологічні механізми, що включені в життєве самовизначення, визначимо мотиваційні чинники прийняття рішень щодо життєвої самореалізації особистості. Отже, до мотиваційних чинників відносимо:

- 1) мотиви (потяги до спрямованої активної діяльності),
- 2) потреби (стани деякої нестачі у чомусь, які організм прагне задовольнити),
- 3) стимули (подразники, які діють на органи чуття) та ситуативні фактори (складність завдань, особливості ситуації, вплив певних людей).

Мотиваційні чинники зумовлюють активізацію прийняття рішень особистістю, а мотиваційна активність – один із важливих факторів, який забезпечує успішність цього процесу. Успішне прийняття рішень на досягнення накреслених цілей зумовлене стійкими, пов'язаними з світоглядом суспільними мотивами людини, які знаходять свій конкретний вираз у навчальних, професійних, та інших інтересах і нахилах. Широкі стійкі інтереси породжують у людини прагнення до реалізації прийнятих рішень і надають бажанням активного дієвого характеру.

Література

1. Риков О. О. Полімотивація як умова успішної професійної самореалізації пілотів цивільної авіації / Moderní aspekty vědy: XIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2021. str. 241-251.
<http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/monography-14.pdf>
2. Zhuravlova, L., Bedny, I., Luchkiv, V., Pomytkina, L., Grechukha, I., Muzhanova, N. (2022). Assertiveness in the System of Behavioral Strategies of the Modern Youth. In: Hasan Ayaz (eds) Neuroergonomics and Cognitive Engineering. AHFE (2022) International Conference. AHFE Open Access, vol 42, 32 – 41. AHFE International, USA <http://doi.org/10.54941/ahfe1001816>
3. E. Pomytkin, L. Pomytkina, S. Yahodzynskyi, A. Kokarieva, N. Nazarenko. Features of formation of constructive life position of air transport specialists. IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering 918 (2020) 012174 IOP Publishing
<https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/918/1/012174/pdf>
4. Pomytkina L. V. Psychological mechanisms of personality`s experiences in the process of making strategic life decision. Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 31. - Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2016. – P.341-354.
<https://doi.org/10.32626/2227-6246/2016-31>
5. Pomytkina L. V. Subjective analysis of regularities of making strategic life decisions in late adolescence. Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools. Issue: 4 (16) – co-publ.: Publishing office: Accent graphics communications – Hamilton, ON, 2016. – P. 107-116 p. <https://fdotadotr.wordpress.com/about>